

VII

Közreműködik majd azon, hogy az általános igazságosság és méltányosság szerint a szerb pravoszláv templomok és papság, továbbá a szerb felekezeti (önkormányzati) iskolák és köznevelődési intézmények számára az állami, illetve az országos jövedelmekből arányos segílyt nyújtsanak, amihez az állam minden polgára egyformán hozzájárul, s ezt a segílyt az illetékes nemzeti-egyházi önkormányzati hatóságok útján és azok közvetítésével adják ki.

VIII

A szerb nemzeti szabadelvű párt közre fog működni, hogy a nemzeti-egyházi kongresszusunkba olyanokat válasszanak meg képviselőül, akik teljes mértékben elfogadják az itt kifejtett elveket, s akiknek személye biztosíték arra, hogy mindezt derekasan képviselik majd, s ez elvek megvalósításáért dolgozni fognak.

IX

A szerb nemzeti szabadelvű párt arra törekszik majd, hogy mindazok, akik az itt kifejtett elvekkel egyetértenek és ezek megvalósításában részt óhajtanak venni, a kongresszuson egy nemzeti pártba gyűljenek össze, amely eddig is fennállott nemzeti-egyházi kongresszusunkon, hogy így egyesült erővel megőrizték a nemzeti pártnak a korábbi kongresszusokon elért vívmányait, s nemzeti-egyházi önkormányzatunk épületét végre felépítsék, biztosítsák és megzilárdítsák.

A szerb nemzeti szabadelvű párt Újvidéken,
1902. ápr. 9. (22.) napján tartott gyűléséből

Janko Perić s. k.
jegyző

dr. Ilija Vučetić s. k.
elnök

D

1902 márc. 2

Széll Kálmán miniszterelnök felterjesztése az uralkodóhoz a karlócai gör. kel. szerb nemzeti-egyházi kongresszus 1902. jún. 8-ára való egybehívása tárgyában¹

ME 1908—XXXV—416 (755 fasc.), [1902—XXIV—272(898)]

Budapesten, 1902. évi március 2-án

Legkegyelmesebb Úr!

A magyarországi gör. kel. szerb egyház metropolita-pátriárkája 1901. évi január hó 5-én 672/900 szám alatt kelt, s az abban hivatkozott 38/896 és 26/897 számú előiratokkal együtt /- alatt hódolattal csatolt előterjesztésében azon kérelemmel fordult hozzám: eszközölném ki császári és apostoli királyi Felségednek legkegyelmesebb jóváhagyását arra nézve, hogy a gör. kel. szerb nemzeti-egyházi kongresszust 1901. évi május hó 19-ik napjára egybehívhassa, s illetve a kongresszusi képviselők megválasztása iránt a szükséges intézkedéseket megtehesse.

¹ Néhány nappal a fenti bizalmas felterjesztés után, 1902 márc. 12-én Pavlović Ljubomir szerb nemzetiségi képviselő interpellációt intéz a miniszterelnökhöz a nemzeti-egyházi kongresszus összehívása tárgyában. (L. Képv. Napló, 1901—1906, IV, 282—284. l.)

Ezen előterjesztést a vallás- és közoktatásügyi miniszterrel, valamint horvát-, szlavon- és dalmátországi bánnal közölvén, s őket véleményeik nyilvánítására felkérve, a tárgyalás során a kongresszus egybehívása ellen elvi szempontból észrevétel nem merült ugyan fel, de mert a tárgyalás hosszabb időt vett igénybe, amelynek következtében az 1871. évi kongresszusi választási rend 9. illetve 11. §-ában foglalt határozmányokra tekintettel a kongresszusnak a húsvéti és pünkösdi ünnepek közötti idő legutolsó határnapján leendő összehívása is lehetlenné lett: nem tarthatam helyénlevőnek, hogy a kongresszus összehívásának engedélyezése iránt csász[ári] és apost[oli] kir[ályi] Felségedhez legalázatosabb előterjesztésemet megtegyem, s erről a metropolita-pátriarkát 1901. évi május hó 5-én 1547 szám alatt kelt leiratomban oly megjegyzéssel értesíttem, hogy a kongresszus egybehívását magam is felette kívánatosnak tartván, elvben hozzájárulok ahhoz, hogy a kongresszus az 1901. év folyamán, az őszi évszakban megtartassék.

A metropolita-pátriárka azonban ez irányban előterjesztést nem tett; hanem most folyó évi január hó 14-én 2. szám alatt kelt s 2 % alatt hódolattal csatolt előterjesztésében arra nézve tesz javaslatot, hogy a kongresszusnak folyó évi június hó 8-ik, az ó-naptár szerint május 26-ik napjára leendő egybehívása engedélyeztessék.

Miután a kongresszus elintézésére váró ügyek oly fontosak, hogy a kongresszus egybehívásának égető szükségét — tekintettel a gör. kel. szerb egyház tagjai közt e részben megújuló óhajokra is — lehetetlen el nem ismerni, s miután a kongresszus megtartására szükséges költség is rendelkezésre áll: úgy a vallás- és közoktatásügyi miniszter, valamint a horvát szlavon- és dalmátországi bánnal egyetértőleg, a legmélyebb hódolattal javasolni bátorodom, hogy csász. és apost. kir. Felséged a legkegyelmesebben megengedni méltóztassék, hogy a g. kel. szerb nemzeti-egyházi kongresszus folyó évi június hó 8-ik, illetve az ó-naptár szerint, május 26-ik napjára Karlócára egybehívassék.

E kongresszus, a metropolita-pátriárkának előbb legmélyebb alázattal hivatkozott s % és 2 % alatt csatolt felterjesztései szerint, a következő ügyek elintézésére lesz hivatva:

1. megállapítani az egyházi autonóm szükségletek, az egyes alapok és alapítványok, a zárdák költségvetéseit;
2. véglegelni az alapok és alapítványoknak 1879. év óta felül nem bíralt számadásait;
3. megválasztani az új kongresszusi választmány tagjait;
4. megalkotni az egyház szervezetét s illetve alkotmányát;
5. betölteni a metropolita egyházi tanácsban elhalálozás folytán megüresedett helyeket, — úgy nemkülönbén az üresedésben levő iskolai főelőadói, egyházmegyei iskolai előadói, a jószágfelügyelői állásokat;
6. újabb tárgyalás alá venni a gör. kel. szerb plébániai és zárdai papság, a püspökök és metropolita-pátriárka javadalmazásáról, valamint a gör. kel. szerb iskolákról és intézetekről szóló szabályzatokat;
7. elintézni az előző kongresszusokról maradt, valamint a még érkezendő s a kongresszus által felveendő ügyeket.

Tekintettel a kongresszus elintézése alá kerülő ezen tárgyak kiváló fontosságára, mulhatlanul szükségesnek mutatkozik, hogy a kongresszusra királyi biztos küldessék ki. Minthogy azonban nemcsak az ügyek fontossága, hanem a gör. kel. szerb egyház kebelében csak nem rég lezajlott események, s az egyház tagjai között észlelhető áramlat folytán is, különösen súlyt kell helyezni arra, hogy a kiküldendő királyi biztos képes legyen garanciát nyújtani arra, hogy a reá bízandó fontos és kényes feladatot eredményesen fogja megoldani, s ez okon a királyi biztos személyének megválasztása még több oldalú megfontolást és tárgyalást igényel: e tekintetben legalázatosabb javaslatomat csak később leszek bátor megtenni.

Legalázatosabb javaslatom legkegyelmesebb jóváhagyásának reményében bátorodom a legfelsőbb elhatározás tervezetét 3% alatt a legmélyebb hódolattal bemutatni.

Szell Kálmán s. k.

Magyar miniszterelnököm előterjesztése folytán megengedem, hogy a görögkeleti szerb nemzeti-egyházi kongresszus 1902. évi június hó 8.
május hó 26. napjára Karlócára egybehívassék, és elvárom, hogy a kongresszusra kiküldendő királyi biztos személyére nézve kellő időben javaslat tétessék.

Kelt Budapesten, 1902. évi március hó 5-én

Ferenc József s. k.

E

1902 ápr. 11

A szerb liberális sajtó felhívása az 1902. évi szerb nemzeti-egyházi kongresszus választóihoz¹

Választó testvéreink!

A kongresszust egybehívták. Az 1902. márc. 5-én kelt legelső királyi leirat engedélyezi a szerb nemzeti-egyházi kongresszus egybehívását. A kongresszus egybehívásának híre villámgyorsan terjedt el az egész innenső² szerb nép között, lehatolt népünk (széles) rétegeibe, és a legtávolabbi zugba is eljutott, ahol szerbek élnek. Palotában és kunyhóban egyaránt ez a hír a szerb szíveket ismét örömmel és azzal a bizakodással töltötte el, hogy itt az idő, amikor nemzeti-egyházi önkormányzatunk végleg rendezhető lesz. E jogos remény meleg fényének sugarainál a szerb nép megáll és vár, várja, hogy mikor üt az óra, amikor a választási urnák elé szólítják, ahol kijelöli választottait, jogainak előharcosait és képviselőit.

Választó testvéreink! Ismét alkalmatok adódik, hogy öntudatotok, érettségetek és az az állhatatosságotok kifejezésre jusson, mellyel a szerb nép a kísértés óráiban mindenkor kitűnt, azokban a pillanatokban, amikor szavával nagy feladatok, — saját sorsa felett kellett döntenie.

Nagy és jelentős ez a pillanat, valósággal sorsdöntő. Minden kilátásunk meg van arra, hogy ez a kongresszus fordulópont lesz az ezeken a végeken élő szerb nép életében. Bizony már több évtizede annak, hogy a szerb népnek harcolnia kell önkormányzatáért, annak ellenére, hogy azt az állam törvényei biztosítják. Annak ellenére ugyanis, hogy a mi önkormányzatunk ősi szokáson és egyházi intézményeken alapul, hogy azt a szerb nép számára elismerik és biztosítják mind a kiváltságok, mind az állami törvények, mégis az államhatalom ezt a mi nemzeti-egyházi önkormányzatunkat minden tekintetben annyira összeszűkítette, korlátozta, s a legapróbb ügyekben is olyan széles körű rendelkezést biztosított magának, hogy az ilyen önkormányzat, ahogyan most a gyakorlatban alkalmazzák, az önkormányzatnak csak árnyéka, a felekezeti szabadságnak és az államhatalommal szemben való önrendelkezésnek valóságos torzképe. A zsinat és a kongresszus nem tud akkor összeülni, mikor akar és a törvény előírása szerint, a központi szervek semmiben sem tudnak véglegesen intézkedni, miután az államhatalom önnönmagának sajátította ki a legmagasabb fórum jogát nemcsak közigazgatási, de egyházbíráskodási ügyekben is, amivel nemcsak a népet fosztotta meg jogaitól, hanem e végek pravoszláv egyházát is egyházi jellegétől.

¹ Közli: Br. 1902. 45. sz. — A közlemény eredeti címe: *Biračima za srpski narodno-crkveni sabor.* — A szerb nemzeti-egyházi kongresszus választóihoz.

² Értsd: A Száván inneni szerb nép.